

Preliminarus vertimas

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA ESERTAS prieš LIETUVĄ

(Petacijos Nr. 50208/06)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2012 m. gegužės 31 d.

Šis sprendimas įsigaliojo pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Esertas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

Pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų Danutės Jočienės,
Isabelle Berro-Lefèvre,
András Sajó,
Işıl Karakaş,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojos* Françoise Elens-Passos,
po svarstymo 2012 m. gegužės 10 d. uždarame posėdyje skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Tomas Esertas (toliau – pareiškėjas), kuris 2006 m. gruodžio 8 d. Teismui pateikė peticiją (Nr. 50208/06) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojanti advokatė R.A. Kučinskaitė. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau - Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Pareiškėjas teigė, kad buvo pažeistos Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos jo teisės, nes pažeidžiant *res judicata* principą buvo neatsižvelgta į jam palankų teismo sprendimą.

4. 2009 m. birželio 3 d. peticija buvo perduota Vyriausybei. Buvo nutarta iš karto spręsti dėl peticijos priimtimumo ir esmės (29 straipsnio 1 dalis).

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

5. Pareiškėjas gimė 1978 m. ir gyvena Kaune.

6. Pareiškėjui kartu su kitu asmeniu I.B. nuosavybės teise priklausė butas. 2001 m. gegužės 15 d. pareiškėjas ir I.B. atsijungė nuo centralizuotos buto šildymo sistemos, kurią tiekė kompanija UAB „Litesko“ (toliau – *Litesko*), ir pasirašė sutartį su alternatyviu šilumos tiekėju. 2001 m. birželio 15 d. bute buvo įrengta naujo tiekėjo šildymo sistema. 2001 m. rugpjūčio 6 d. ir pakartotinai spalio 17 d. pareiškėjas

pranešė *Litesko* apie tarp jų sudarytos senos sutarties nutraukimą. Kaip teigė pareiškėjas, kitus mėnesius jie negavo sąskaitų iš senojo šilumos energijos tiekėjo. Tačiau 2002 m. vasario mėn. *Litesko* išsiuntė pareiškėjui ir I.B. sąskaitą už šildymą.

A. Pirmas civilinis procesas

7. Pareiškėjui atsisakius apmokėti sąskaitą, *Litesko* pateikė civilinį ieškinį dėl skolos už suteiktas paslaugas nuo 2002 m. sausio 1 d. iki 2003 m. rugsėjo 1 d. priteisimo.

8. 2004 m. birželio 7 d. Palangos miesto apylinkės teismas (toliau – Palangos teismas) atmetė *Litesko* ieškinį. Teismas pastebėjo, kad buto savininkai turi teisę laisvai pasirinkti šilumos energijos tiekėją ir kad jie pranešė ieškovui apie sutarties nutraukimą bei tinkamai atsijungė nuo šildymo sistemos. Teismas nusprendė, kad pats ieškovas pripažino, jog į atsakovams priklausančią butą netiekė šilumos energijos. Taip pat nustatyta, kad ir I.B. su *Litesko* nebesieja prievoliniai santykiai dėl šilumos energijos tiekimo. Palangos teismas ieškovo pateiktą ieškinį įvertino kaip siekimą nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita.

9. *Litesko* praleido sprendimo apskundimo terminą, o jo prašymas terminą atnaujinti buvo atmestas. Nė viena šalis nesikreipė dėl proceso atnaujinimo.

B. Antras civilinis procesas

10. 2006 m. *Litesko* pateikė naują ieškinį dėl skolos už suteiktas šildymo paslaugas priteisimo iš pareiškėjo ir I.B. už laikotarpį nuo 2004 m. balandžio 1 d. iki 2005 m. rugsėjo 1 d.

11. 2006 m. kovo 20 d. Kauno miesto apylinkės teismas patenkino ieškinį ir priteisė *Litesko* iš buto savininkų po 490 litus (apytiksliai 142 eurai). Kitaip išaiškinęs nacionalinę teisę, teismas nusprendė, kad pareiškėją ir I.B. su *Litesko* vis dar sieja prievoliniai santykiai, nes atsakovai buto šildymo įrenginius atjungė savavališkai ir todėl už šildymą turėjo mokėti. Teismas nusprendė, kad 2004 m. birželio 7 d. teismo sprendimas neturėjo *res judicata* galios, nes naujasis ieškinys pateiktas dėl skolos už kitą laikotarpį, todėl ši situacija nėra identiška tai, kuri anksčiau buvo nagrinėta kitame apylinkės teisme.

12. 2006 m. birželio 20 d. Kauno apygardos teismas nustatęs, kad žemesnės instancijos teismas teisingai įvertino visas bylos aplinkybes ir padarė pagrįstą išvadą dėl prievolių santykių tarp šalių buvimo ir šilumos tiekimo, paliko sprendimą nepakeistą.

13. Pareiškėjas neturėjo teisės pateikti kasacinio skundo, nes ginčijama suma buvo mažesnė už tokiems ginčams tuo metu nacionalinėje teisėje numatytą minimumą.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ

14. Civilinio proceso kodekso 279 straipsnio 4 dalis numato, kad sprendimui, nutarčiai ar įsakymui įsiteisėjus, šalys ar kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai nebegali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMO

15. Pareiškėjas skundėsi, kad jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą buvo pažeista antro civilinio proceso metu, nes nacionaliniai teismai patenkino ieškovo ieškinį, neatsižvelgdami į galiojantį teismo sprendimą ir jame nustatytus faktus.

16. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, kiek tai susiję, numato:

“Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų.... klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą.....teisingai išnagrinėtų... teismas,,

A. Šalių teiginiai

17. Pareiškėjas skundėsi, kad neatsižvelgimas į įsiteisėjusį ir galiojantį sprendimą bei kitoks tų pačių faktų ir teisinių santykių nustatymas pažeidė *res judicata* principą. Jis pastebėjo, kad Palangos teismas buvo konstatavęs faktą, kad jo ir ankstesniojo šilumos energijos tiekėjo prievoliniai santykiai nebesiejo. Taip pat buvo nuspręsta, kad tarp šalių nėra ginčo dėl to, kad *Litesko* nebetiekė šilumos į butą. Kadangi antrojo proceso metu teismai neatsižvelgė į minėtas išvadas dėl tų pačių šalių ir to paties ginčo dalyko, jie priėmė ieškovui, o ne pareiškėjui palankius sprendimus. Pareiškėjas atkreipė dėmesį, kad Palangos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą galėjo įvertinti tik aukštesnės instancijos teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą dėl tokio sprendimo.

18. Vyriausybė ginčijo minėtą argumentą ir teigė, kad du civiliniai ieškiniai nebuvo tapatūs. Be to, pirmojo proceso metu teismas neatsižvelgė į nusistovėjusią Aukščiausiojo Teismo praktiką panašiose

bylose, todėl 2004 m. birželio 7 d. sprendimo nepaisymas galėtų būti laikomas būtinu siekiant ištaisyti Palangos teismo padarytą „klaidą“.

B. Teismo vertinimas

1. Priimtinumas

19. Teismas pastebi, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies (a) prasme. Taip pat nėra nepriimtinas bet kokių kitų pagrindų. Todėl skundas laikytinas priimtiniu.

2. Esmė

20. Kaip Teismas yra pažymėjęs ankstesnėse savo bylose, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, aiškinamą atsižvelgiant į teisėtumo ir teisinio tikrumo principus, apima reikalavimą, kad tais atvejais, kai teismai jau yra išsprendę ginčą, jų sprendimu neturėtų būti abejojama (žr. *Brumarescu v. Rumuniją* [GC], nr. 28342/95, § 61, ECHR 1999-VII; *Kehaya and Others v. Bulgariją*, nr. 47797/99 ir 68698/01, § 61, 2006 m. sausio 12 d.).

21. Pagal *res judicata* principą nė viena iš šalių neturi teisės reikalauti galutinio ir privalomo sprendimo peržiūrėjimo vien tik siekdama bylos nagrinėjimo iš naujo ir naujo sprendimo priėmimo. Joks sprendimo peržiūrėjimas negali būti apsimestine apeliacija, o vien tik galimybė, kad tuo pačiu klausimu yra dvi nuomonės nėra pakartotino nagrinėjimo pagrindas (žr. *Shchurov v. Rusija*, nr. 40713/04, § 18, 2011 m. kovo 29 d.).

22. Teismas pažymimi, kad visose teisinėse sistemose sprendimų *res judicata* galia ribojama *ad personam* ir materialine taikymo sritimi (žr. *Kehaya*, cit. pirmiau, § 66).

23. Šioje byloje Teismas pastebi, kad nepaisant to, jog abu procesai vyko tarp tų pačių šalių – šilumos energijos tiekėjo ir pareiškėjo – ir ginčo esmė buvo ta pati, laikotarpiai, už kuriuos ieškovas reikalavo priteisti skolą, buvo skirtingi (žr. 7-10 punktus pirmiau). Teismas dėl to sutinka su Vyriausybės nuomone, kad abu civiliniai ieškiniai nebuvo vienodi. Tačiau negalima nepastebėti, kad abu civiliniai procesai buvo susiję su tais pačiais teisiniais santykiais ir tomis pačiomis aplinkybėmis, kas turėjo esminės reikšmės sprendžiant ginčą.

24. Šioje byloje, skirtingai nei *Brumarescu* byloje, 2004 m. galutinis sprendimas nebuvo panaikintas. Vis dėlto reikšminga jo dalis neteko teisinio poveikio, nes naujame procese klausimas dėl prievolinių santykių ir šilumos energijos tiekimo buvo išnagrinėtas iš naujo ir buvo priimtas kitoks sprendimas.

25. Teismas mano, kad situacija, kai faktai, jau nustatyti galutiniu sprendimu vienoje byloje, teismų yra nepaisomi kitoje byloje tarp tų pačių

šalių, panaši į situaciją, kai po bylos atnaujinimo privalomas ir vykdytinas sprendimas yra visa apimtimi panaikinamas. Taigi tokia situacija gali prilygti teisinio tikrumo principo pažeidimui, taip pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

26. Šioje byloje nekyla jokių abejonių, kad esminių aplinkybių, nustatytų galutiniu Palangos teismo 2004 m. birželio 7 d. sprendimu, buvo nepaisoma antrajame procese ir teismai jas vertino iš naujo. Teismas pastebi, kad tokia situacija pažeidė ir nacionalinę teisę, t.y. Civilinio proceso kodekso 279 straipsnio 4 dalį, kuri numato, kad faktai ir teisiniai santykiai, nustatyti teismo vienoje byloje, negali būti ginčijami kitoje byloje (žr. 14 punktą pirmiau).

27. Išnagrinėjęs šalių pateiktą medžiagą, Teismas mano, kad buvo nepagrįstas antrajame procese reikalauti, kad pareiškėjas dar kartą įrodytų, kad jo su *Litesko* nebesiejo prievoliniai santykiai ir kad šildymas į jo butą nebuvo tiekiamas. Šios aplinkybės buvo nustatytos pirmajame procese. Pastebėtina ir tai, kad antrajame procese nebuvo remtasi jokiais naujomis faktinėmis aplinkybėmis.

28. Teismas primena, kad nukrypimas nuo teisinio tikrumo principo gali būti suderinamas su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi tik jei tai pateisinama primygtiniu socialiniu poreikiu, o ne vien tik teisiniu purizmu (žr. *Sutyazhnik v. Rusija*, nr. 8269/02, § 38, 2009 m. liepos 23 d.). Teismas yra pažymėjęs, kad sprendimą iš principo galima panaikinti tik siekiant ištaisyti esminės svarbos teisminei sistemai turinčią klaidą (*ibid.*).

29. Vyriausybė teigė, kad 2004 m. liepos 7 d. teismo sprendimo nepaisymas buvo būtinas siekiant teisingai aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę, reglamentuojančią vartotojo ir šilumos energijos tiekėjo susitarimus. Palangos teismo sprendime nustatytų aplinkybių, kad pareiškėjo su *Litesko* nesiejo prievoliniai santykiai ir kad jo butui pastaroji netiekė šildymo, buvo nepaisoma remiantis skirtingu nacionalinės teisės aiškinimu ir taikymu bei tuo pagrindu, kad naujas ieškinys buvo susijęs su kitu laikotarpiu. Remiantis Teismo praktika, ši priežastis nebuvo esminis defektas ir todėl negali pateisinti nukrypimo nuo teisinio tikrumo principo (žr. *Luchkina v. Russia*, nr. 3548/04, § 21, 2008 m. balandžio 10 d.). Teismas taip pat nemano, kad pirmajame procese būtų buvę esminių trūkumų, tokių kaip jurisdikcijos klaida, rimti teismo proceso pažeidimai ar piktnaudžiavimas valdžia. Taigi nebuvo jokie primygtinio socialinio poreikio, kuris būtų leidęs nepaisyti pirmojo sprendimo.

30. Todėl Teismas mano, kad nukrypimas nuo teisinio tikrumo principo antrajame civiliniame procese buvo nepagrįstas.

31. Tai kas išdėstyta pirmiau leidžia daryti išvadą, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pareiškėjo teisės buvo pažeistos, nes teismai antrajame procese neatsižvelgė į ankstesniame procese priimtą sprendimą. Panaikindami 2004 m. liepos 7 d. priimto galutinio teismo sprendimo *res*

judicata galią, nacionaliniai teismai pažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje numatytą teisinio tikrumo principą.

32. Tai reiškia, kad minėtoji nuostata buvo pažeista.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

33. Konvencijos 41 straipsnis nustato:

“Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą..”

A. Žala

34. Pareiškėjas reikalavo 1 741, 47 eurų turtinei žalai atlyginti. Šią sumą sudaro 142, 47 eurai, kuriuos 2006 m. kovo 20 d. Kauno miesto apylinkės teismas savo sprendime nurodė sumokėti pareiškėjui bei 1 599 eurai, kurie buvo išleisti autonominei šildymo sistemai įrengti. Jis taip pat reikalavo 5 000 eurų neturtinei žalai padengti.

35. Vyriausybė teigė, kad tik suma, priteista nacionalinio teismo, gali būti laikoma pagrįsta turtine žala, tuo tarpu reikalavimas dėl neturtinės žalos yra per didelis ir nepagrįstas.

36. Teismas pastebi, kad šioje byloje buvo nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas, nes dėl galutinio sprendimo nepaisymo iš pareiškėjas buvo reikalaujama įvykdyti įsipareigojimus, nuo kurių jis anksčiau buvo atleistas. Teismo manymu, pati tinkamiausia kompensavimo priemonė, atsižvelgiant į 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, yra užtikrinimas, kad pareiškėjas bus grąžintas į tokią padėtį, kuri būtų buvusi, jeigu būtų paisoma šioje nuostatoje nustatytų reikalavimų (žr. *Piersack v. Belgium* (Article 50), 1984 -10-26, § 12, Series A nr. 85, and, *mutatis mutandis, Gençel v. Turkey*, nr. 53431/99, § 27, 2003-10-23). Teismas nustato, kad šioje byloje, atsižvelgiant į nustatytą pažeidimą, šis principas taip pat taikomas. Pagal 2006 m. kovo 20 d. sprendimą pareiškėjas turėjo sumokėti pinigus. Teismas sutinka su pareiškėjo reikalavimu ir atsižvelgiant į tai priteisia jam 142,47 eurų sumą, taip pat ir mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai.

37. Dėl turtinės žalos, susijusios su naujos šildymo sistemos įrengimu, Teismas nemato priežastinio ryšio tarp nustatyto pažeidimo ir reikalaujamų išlaidų. Todėl ši reikalavimo dalis atmetama.

38. Teismas mano, kad dėl galutinio ir privalomo teismo sprendimo nepaisymo, pareiškėjas patyrėtam tikrą pergyvenimą ir nusivylimą. Vis dėlto Teismas pažymi, kad pareiškėjo reikalaujama suma yra pernelyg didelė. Vertinant teisingumo pagrindais, Teismas pareiškėjui

priteisia 4 000 eurų už patirtą neturtinę žalą bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai.

B. Kaštai ir išlaidos

39. Pareiškėjas taip pat prašė priteisti 10, 94 eurų kaštams ir išlaidoms, atsiradusiems Kauno miesto apylinkės teisme, padengti bei atlyginti bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai. Ši suma nurodoma aukščiau minimame teismo sprendime.

40. Vyriausybė laikė, kad ši suma nepagrįsta.

41. Teismo nuomone, yra pagrįsta pareiškėjui priteisti 10, 94 eurų kaštams ir išlaidoms, patirtoms nacionaliniame teismo procese, atlyginti bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šioms sumoms.

39. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

42. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSAI

1. *Skelbia* peticiją priimtina;
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.
3. *Nusprendžia*,
 - (a) kad valstybė atsakovė, remiantis Konvencijos 44 straipsnio 2 dalimi, per tris mėnesius nuo tos dienos, kada sprendimas taps galutiniu, privalo sumokėti pareiškėjui šias pinigų sumas, kurios turi būti konvertuojamos į Lietuvos litus pagal sprendimo įvykdymo dieną taikomą kursą:
 - (i) 142, 47 eurus (šimtas keturiasdešimt du eurai ir keturiasdešimt septyni centai) turtinei žalai padengti bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai;
 - (ii) 4 000 eurų (keturi tūkstančiai eurų) neturtinei žalai atlyginti bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai;

- (b) 10, 94 eurų (dešimt eurų ir devyniasdešimt keturi centai) patirtiems kaštams ir išlaidoms atlyginti bei bet koks mokestis, kuris gali būti taikomas šiai sumai;
- (c) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;

4. *Atmeta* kitus pareiškėjo reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2012 m. gegužės 31 d. vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Kancleris
Françoise Elens-Passos

Pirmininkė
Françoise Tulkens